

ANDRZEJ POŁOSAK

Instytut Studiów Politycznych PAN

ORCID: 0000-0001-9906-7886

aspolosak@gmail.com

BORNEO – TRUDNA PRZESZŁOŚĆ, POPLĄTANE TOŻSAMOŚCI. INDONEZYJSKO-MALAJSKA KONFRONTACJA 1963–1966

Borneo: A Difficult Past, Tangled Identities: The Indonesian-Malayan Conflict between 1963 and 1966

Borneo, the largest of the Sunda Islands, was already divided during the colonial period. Its southern part belonged to the Dutch East Indies. To the north, there were the territories of North Kalimantan, part of the British Federation of Malaya. The President of the Republic of Indonesia, Ahmed Sukarno, supported anti-colonial movements around the world. Moreover, in 1962, Indonesia launched a military operation that attached West Irian, a Dutch overseas territory in the eastern tip of New Guinea. This operation gained international support.

When Great Britain revised its Far East policy in the late 1950s, London gave independence to the Federation of Malaya, known as Malaysia since that time. From then on, the country was part of the Commonwealth of Nations. President Sukarno, remembering the success of the 1962 operation, considered newly established Malaysia to be only a new incarnation of English colonial politics. In April 1963, Jakarta began invading northern Borneo to annex these lands to Indonesia. The invasion met with strong resistance from the Commonwealth of Nations. After three years of struggle, the territorial status quo from before the conflict was re-established. The invasion and its high costs shook President Sukarno's position. As a result, he was overthrown by General Suharto and the previously pursued policy of supporting anti-colonialism ended, although Indonesia remained

a member of the Non-Aligned Movement, one of whose spiritual fathers was Ahmed Sukarno.

Keywords: Indonesia, Malaysia, Conflict, Borneo, Great Sunda Islands, Non-Aligned Movement, Commonwealth of Nations, Commonwealth.

WSTĘP

Zimna wojna jako okres w historii XX-wiecznej polityki obfitowała w różnorakie konflikty o charakterze „gorącym”, zbrojnym. Powszechnie były one zwłaszcza w Trzecim Świecie. Jednym z takich konfliktów była w latach 1963–1966 „konfrontacja” indonezyjsko-malajska. Działania te miały charakter typowej dla II połowy XX wieku *proxy war*, choć nie brakuje tam wątków pobocznych: Ruchu Państw Niezaangażowanych, regionalnej rywalizacji Indonezji i Filipin czy też postkolonialnej polityki Wielkiej Brytanii.

Prezydent Indonezji Ahmed Sukarno rozwijał niezależną, indonezyjską politykę zagraniczną. Opierała się ona na dwóch filarach. Pierwszym było zbudowanie silnej i wiarygodnej pozycji Indonezji na arenie międzynarodowej poprzez działanie w Ruchu Państw Niezaangażowanych dystansujące się od konfliktów na linii Wschód–Zachód. Drugim były działania na rzecz przyłączenia do nowo powstałej Republiki Indonezji holenderskiej części Nowej Gwinei (znanej obecnie jako Irian Zachodni). Potwierdzeniem słuszności owej polityki były dwa fakty. W roku 1955 Indonezja była gospodarzem konferencji państw „pozostających poza blokami” w Bandungu¹. W roku 1962 zaś przyłączenie Irianu Zachodniego zyskało uznanie międzynarodowe. W kontekście tego zwycięstwa Indonezja zwróciła uwagę na propozycję Wielkiej Brytanii dotyczącą utworzenia zjednoczonego państwa malezyjskiego.

Pod koniec lat pięćdziesiątych XX wieku rząd brytyjski zrewidował swą politykę dalekowschodnią. Zjednoczone Królestwo stopniowo wycofywało się ze swych kolonii w Azji Południowo-Wschodniej. W roku 1957 połączono brytyjskie terytoria na Półwyspie Malajskim pod nazwą Federacji Malajów, która uzyskała wtedy niepodległość. Dwa lata później niepodległość uzyskał również Singapur. W maju 1961 roku rząd brytyjski zaproponował przyłączenie do Federacji Malajów, znajdującego się na północy wyspy Borneo, brytyjskiego teryto-

¹ Dokładna nazwa tego wydarzenia to Konferencja w Bandungu. Zob. W. Roszkowski, *Półwiecze. Historia polityczna świata po 1945 roku*, wyd. 4, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003, s. 152.

rium o nazwie Kalimantan Północny (dzisiejsze malezyjskie stany Sarawak i Sabah) i utworzenie tym samym państwa pod nazwą Malezja. Początkowo Indonezja, zajmująca również południową część Borneo, była tym pomysłem przychylna, jednak stanowisko przeciwne zajmowała – mająca wówczas duże wpływy polityczne i dyplomatyczne – Komunistyczna Partia Indonezji².

Ryc. 1. Podział polityczny Borneo

Źródło: <https://www.wikiwand.com/pl/Borneo>

² K. Comboy, *Kompasus. Inside Indonesia's Special Forces*, Equinox Publishing, Jakarta 2003, s. 93–95.

Sułtan Brunei – brytyjskiego protektoratu w północnej części Borneo – początkowo wspierał utworzenie Malesji, jednak okazało się, że w zjednoczonym państwie nie pełniłby on wysokiej funkcji państwowej. Ponadto, dochody z eksportu ropy naftowej zapewniałyby wysokie dochody, gdyby Brunei zdecydowało się na niepodległość. Mały sułtanat zaczął zatem wspierać zjednoczenie północnego Borneo, sprzeciwiając się jakimkolwiek próbom włączenia go do Malesji. W celu obrony niezależności Brunei powołano szkoloną przez Indonezję Narodową Armię Północnego Kalimantanu³.

W dniu 8 grudnia 1962 roku Narodowa Armia Północnego Kalimantanu rozpoczęła powstanie. Zakończyło się ono całkowitą porażką. Powstańcy nie zdołali zająć kluczowych celów, takich jak pola naftowe w Brunei, a także wziąć europejskich zakładników. Ponadto, powstanie spotkało się z natychmiastową reakcją Wielkiej Brytanii. Stacjonujące w Singapurze oddziały Gurkhów w służbie Zjednoczonego Królestwa w ciągu 30 godzin opanowały miasto Brunei, zapewniając bezpieczeństwo sułtanowi⁴.

Po upadku rewolty w Brunei przedmiotem dyskusji stało się zaangażowanie Indonezji we wsparcie dla Narodowej Armii Północnego Kalimantanu. Indonezja zaprzeczała bezpośredniemu wsparciu, jednak jasne były jej polityczne i dyplomatyczne sympatie. 20 stycznia 1963 roku Subandrio, minister spraw zagranicznych Republiki Indonezji, ogłosił, że jego kraj rozpoczyna politykę konfrontacji z Malesją, a jakiegokolwiek wsparcie dla idei zjednoczenia północnego Borneo z Federacją Malajów zostaje zawieszona. 12 kwietnia 1963 roku miał miejsce pierwszy atak wojsk indonezyjskich na komisariat malajskiej policji w Tebedu, w stanie Sarawak⁵.

SYTUACJA TERENOWA I LUDNOŚCIOWA

W przededniu konfrontacji indonezyjsko-malezyjskiej wyspa Borneo – największa w archipelagu Wysp Sundajskich – podzielona była na trzy niepodległe państwa. Południową część wyspy zajmowały cztery indonezyjskie prowincje. Na północy, za liczącą około 1600 km granicą, znajdowały się malezyjskie stany Sarawak i Sabah. Przy północnym wybrzeżu Sarawaku znajdował się Sułtanat Brunei. Lud-

³ *Ibidem.*

⁴ D. Easter, *Britain and the Confrontation with Indonesia 1960–1966*, London 2004, s. 46.

⁵ *Ibidem.*

ność zamieszkująca Sarawak, Sabah i Brunei liczyła łącznie około 1,5 miliona osób. Populacja Sarawaku to około 900 tysięcy osób, Sabah zamieszkiwało około 600 tysięcy osób, a liczebność Sułtanatu Brunei wynosiła około 80 tysięcy mieszkańców. Skład etniczny Sarawaku przedstawiał się następująco: 31 proc. ludności to Chińczycy, 19 proc. Malajowie, a połowa populacji to przedstawiciele autochtonicznego plemienia Dajaków. Sabah zamieszkiwało odpowiednio 21 proc. Chińczyków, 7 proc. Malajów, reszta to Dajakowie. W Brunei Chińczycy stanowili 28 proc. populacji, Malezyjczycy 54 proc., a Dajakowie 18 proc. ludności. W południowym Sabahu znajdowały się ponadto niewielkie skupiska ludności indonezyjskiej. Pomimo swej liczebności Dajakowie nie byli zorganizowani politycznie, zamieszkując głównie tereny wiejskie. Chińczycy natomiast byli bardzo aktywni, stanowiąc swoistą elitę gospodarczą Borneo. Indonezyjska część Borneo podzielona była na cztery prowincje. Dwie z nich, Kalimantan Północny i Kalimantan Zachodni, przylegały do granicy z Malezją. Stolicą Kalimantanu Zachodniego jest miasto Pontianak, natomiast w Kalimantanie Północnym analogiczną funkcję pełni Tanjung Selor.

Problemem Borneo po obu stronach granicy był brak dróg dla trakcji kołowej oraz szlaków kolejowych. Komunikacja lądowa odbywała się zatem w przeważającej większości na piechotę. Ponadto, względnie dogodne szlaki komunikacyjne stanowiły rzeki. Istniało także kilkanaście polowych lądowisk dla samolotów lekkich i śmigłowców.

Borneo leży na równiku. Średnie roczne ilości opadów to około 3000 milimetrów, dlatego też wyspa, podobnie jak pozostałe w archipelagu Wysp Sundajskich, porośnięta jest w przeważającej części tropikalnym lasem równikowym. Występują tam obszary górzyste, porzecinane licznymi rzekami, a wierzchołki wzgórz mają niejednokrotnie jedynie kilka metrów szerokości. Szerokie i wartkie rzeki stanowią trudne do przebycia przeszkody terenowe. Wybrzeża porasta gęsty las namorzynowy. W dolinach położonych w interiorze są obszary uprawne. Rolnictwo istnieje też w bezpośrednim sąsiedztwie osad. Nierzadko jednak zachłanna dżungla porasta na nowo tereny użytkowane w celach uprawnych przez człowieka.

POCZĄTKI KONFLIKTU

Motywy prezydenta Ahmeda Sukarno co do rozpoczęcia konfrontacji zbrojnej z Malezją są niejednoznaczne. Według byłego ministra spraw zagranicznych Indonezji Ide Anak Agung Gde Agung, Sukarno

celowo wspierał powstanie państwa malezyjskiego w czasie, gdy Indonezja zajęta była przyłączaniem do swego terytorium Nowej Gwinei Holenderskiej. Po dużym zwycięstwie dyplomatycznym z roku 1962, Indonezja mogła zwiększyć stopień dominacji nad swymi sąsiadami. Wewnętrzna polityka Republiki Indonezji była niestabilna (należy pamiętać o nadzwyczaj aktywnej w tamtym czasie Komunistycznej Partii Indonezji, która chciała na Wyspach Sundajskich zaprowadzić rządy *quasi-maoistowskie*), dlatego też prezydent chciał, być może, poprzez rozpoczęcie nowego konfliktu transgranicznego, odwrócić uwagę indonezyjskiej opinii publicznej od sytuacji wewnątrz kraju. Sukarno argumentował, że Malezja jest brytyjskim państwem marionetkowym, stanowiącym nekolonialny eksperyment, a jakiegokolwiek wsparcie dla tego kraju zwiększa jedynie siłę Wielkiej Brytanii w regionie Azji Południowo-Wschodniej. Co ciekawe, stronę proindonezyjską zajęły tradycyjnie prozachodnie i proamerykańskie Filipiny. Zgłaszały one pretensje terytorialne do Sabahu, argumentując, iż miał on historyczne powiązania z Filipinami poprzez archipeląg Sulu.

Prezydent Sukarno nie wysuwał roszczeń zmierzających do przyłączenia Sarawaku i Sabahu bezpośrednio do Indonezji. Według niego, powstanie Malezji, pozostającej w sojuszniczych związkach z Wielką Brytanią, może być przeszkodą dla projektu Maphilindo – luźnej federacji pod przewodnictwem indonezyjskim obejmującej poza Indonezją Filipiny, a także Malaje⁶. Do tego projektu dołączyły oficjalnie Filipiny, podpisując dokument, zwany Porozumieniem Manilskim, jednocześnie cofając swe uznanie dla Malezji jako sukcesora Federacji Malajów.

Tak jak napisałem wcześniej, w kwietniu 1963 roku miały miejsce pierwsze ataki armii indonezyjskiej na cele znajdujące się w malezyjskiej części Borneo. Poza wspomnianym posterunkiem policji zaatakowano też wioskę Gumbang, położoną na południowy zachód od miasta Kuching⁷. Konfrontacja się rozpoczęła.

Niedługo przed rozpoczęciem indonezyjsko-malezyjskiej „konfrontacji”, 20 stycznia 1963 roku zebrała się brytyjska Komisja Cobbolda. Stwierdziła ona żywotność malezyjskiej idei państwowotwórczej, a także istnienie wystarczającego poparcia dla stworzenia Malezji w Sarawaku i Sabahu. Indonezja i Filipiny zgłosiły wiele zastrzeżeń do postulowanych projektów, tak więc Wielka Brytania zaproponowała utworzenie następnej Komisji, tak by zapoznać się z wysuwanymi przez te kraje

⁶ T. Pocock, *Fighting General – The Public and Private Campaigns of General Sir Walter Walker*, Collins, London 1973, s. 113.

⁷ *Ibidem*, s. 153.

zastrzeżeniami. 30 lipca 1963 roku przedstawiciele Malezji spotkali się w Manili z przedstawicielami Indonezji i Filipin. Na tym spotkaniu prezydent Sukarno kontynuował wojowniczą retorykę, oświadczając, iż zamierza „związać Malezję”. Indonezja i Filipiny zgodziły się jednak na utworzenie Malezji, jeśli w Sarawaku i Sabahu odbędzie się referendum zorganizowane i nadzorowane przez Organizację Narodów Zjednoczonych. Chociaż misja ONZ miała się rozpocząć 22 sierpnia 1963 roku, Indonezja opóźniła jej początek do 26 sierpnia. Misja spodziewała się opublikowania raportu do 14 września 1963 roku⁸.

Rząd malezyjski ogłosił 31 sierpnia 1963 roku niepodległość Malezji⁹. Podczas konferencji manilskiej władze Indonezji i Filipin usiły nakłonić Malezyjczyków do przesunięcia tej daty do 15 września. Premier Malezji Tunku Abdul Rahman ogłosił więc powstanie Malezji w dniu 16 września 1963 roku¹⁰. Mimo to 31 sierpnia tego samego roku niepodległość ogłosiły Sarawak i Sabah¹¹.

Indonezja na ustanowienie niepodległej Malezji zareagowała wydaleniem malezyjskiego ambasadora. 18 września uczestnicy zamieszek, zorganizowanych przez Komunistyczną Partię Indonezji, spalili ambasadę brytyjską w Dżakarcie. Splądrowano również ambasadę Singapuru oraz domy singapurskich dyplomatów. W Malezji schwytano zaś dwóch funkcjonariuszy indonezyjskiego wywiadu, a tłumy splądrowały ambasadę Indonezji w Kuala Lumpur¹².

INTENSYFIKACJA KONFLIKTU

Przytoczone powyżej wydarzenia spowodowały działania zbrojne oby stron. Indonezja rozpoczęła rajdy na terytorium północnego Borneo. Jako pierwsza zaatakowała 3. Dywizja Piechoty w sile 50 osób. Gurkhowie, pełniący służbę w armii brytyjskiej w Sarawaku i Sabahu, raportowali, iż całkowita liczebność wojsk indonezyjskich na terenach malezyjskich we wrześniu 1963 roku to około 600 żołnierzy¹³. Ponadto, proklamowanie niepodległej Malezji w tym samym czasie oznaczało dyslokację wojsk malezyjskich na terenie Sarawaku i Sabahu¹⁴. Atak

⁸ T.H. Omar, *Merdeka and Malaysia Day*, „The Star”, 8 April 2007.

⁹ Dlatego też 31 sierpnia jest w Malezji obchodzony jako Dzień Niepodległości.

¹⁰ J.A.C. Mackie, *Konfrontasi: The Indonesia-Malaysia Dispute 1963-1966*, Oxford University Press, Kuala Lumpur 1974, s. 152.

¹¹ T.H. Omar, *Merdeka...*

¹² T. Pocock, *Fighting General...*, s. 150.

¹³ *Ibidem*, s. 151.

¹⁴ H.A. Majid, *Rebellion in Brunei. The 1962 Revolt, Imperialism, Confrontation and Oil*, London 2007.

wojsk indonezyjskich na pozycje Malesji był działaniem umyślnym. Miało ono wywołać wrażenie, iż indonezyjski rząd, jak też prezydent Sukarno w polityce międzynarodowej lokują się na pozycjach anty-imperialistycznych. Twierdzili oni, że armia indonezyjska nie bierze udziału w operacjach ofensywnych, a wszelkie działania zaczepne są inspirowane przez Komunistyczną Partię Indonezji. Sukarno nawoływał do zwołania konferencji pokojowej i zawieszenia broni. Rozmowy rozpoczęły się w Bangkoku w czasie, gdy działania militarne jeszcze trwały. Po pewnym czasie konferencja została przeniesiona do Tokio, a w międzyczasie do Sarawaku przyjechali negocjatorzy z Tajlandii. Ujrzeni oni przyjaznych, dobrze wyposażonych i wyszkolonych żołnierzy indonezyjskich wycofujących się na południe, za granicę, którą wcześniej przekroczyli w niewielkim stopniu¹⁵.

Indonezyjski generał, Ahmad Yani, był zaniepokojony pogarszającą się wewnętrzną sytuacją Indonezji. Potajemnie skontaktował się on z malezyjskim rządem, w celu uzgodnienia powolnego wygaszania wzajemnej indonezyjsko-malezyjskiej konfrontacji. Armia indonezyjska nie wytrzymała już ustawicznego prowadzenia ofensywy, jednocześnie nie chciała być pokonana przez Malesję. Działania wojskowe nakierowane były również na zneutralizowanie aktywności Komunistycznej Partii Indonezji, która była jednym z największych zwolenników konfrontacji, a widok pokonanej indonezyjskiej armii mógł zachęcić komunistów do wywołania rewolucji w Archipelagu Sundajskim¹⁶.

ROZSZERZENIE KONFLIKTU NA PÓLWYSEP MALAJSKI

Dnia 17 sierpnia 1964 roku indonezyjskie siły zbrojne rozpoczęły kampanię systematycznego naruszania malezyjskich wód terytorialnych i przestrzeni powietrznej. Były to działania skoordynowane. Ponadto zbiegły się w czasie z zainaugurowaniem przez prezydenta Sukarno „roku niebezpieczeństwa” podczas uroczystości z okazji indonezyjskiego Dnia Niepodległości. Tego dnia 100 indonezyjskich marynarzy, komandosów oraz 12 członków Komunistycznej Partii Indonezji przekroczyło łodzią desantową Cieśninę Malakka, lądując w malezyjskim mieście Pontian. Zostali oni zatrzymani przez siły zbrojne Wspólnoty Narodów i aresztowani. Zbiec udało się jedynie czterem Indonezyjczykom. 2 września z Dżakarty w kierunku Półwyspu Malaj-

¹⁵ T. Pocock, *Fighting General...*, s. 162.

¹⁶ H. Crouch, *The Army and Politics in Indonesia*, Equinox Publishing, Sheffield 2007.

skiego wystartowały 3 samoloty transportowe Lockheed C-130 Hercules. Dwa z nich osiągnęły cel, dokonując zrzutu spadochroniarzy w okolicach miasta Labis w malezyjskim stanie Johore. Trzeci Hercules spadł i zatonął w Cieśninie Malakka, próbując uniknąć przechwycenia przez myśliwce Gloster Javelin w służbie RAF-u. Niestety, z powodu burzy nie udał się desant 96 indonezyjskich spadochroniarzy. Wylądowali oni w przeważającej części na terenie koszar 1. Pułku Piechoty Wspólnoty Narodów. Malezyjskie wojska specjalne zabiły 90 z 96 indonezyjskich spadochroniarzy, przy stratach własnych, wynoszących 2 osoby¹⁷.

Ekspansja Indonezji na Półwysep Malajski wywołała kryzys w Cieśninie Malakka. Siły Wspólnoty Narodów przygotowane były do nalotów na Sumatrę w przypadku kontynuacji indonezyjskich działań zbrojnych przeciwko Malezji. Napięcie to osiągnęło swój szczyt w momencie wylądowania w Cieśninie Malakka brytyjskiego lotniskowca HMS Victorious i trzech eskadr niszczycieli. Po trzech tygodniach napięcia kryzys został zażegnany¹⁸. Pod koniec roku 1964 konflikt indonezyjsko-malezyjski znalazł się w impasie. Wywiad Wspólnoty Narodów donosił jednak o znacznym zgromadzeniu indonezyjskich sił zbrojnych w Kalimantanie, w okolicach miasta Kuching. Sugerowano możliwość eskalacji działań zbrojnych. Z powodu ciągłego grupowania w Indonezji licznych oddziałów wojska oraz przeniesienia się konfliktu na Półwysep Malajski, z początkiem roku 1965 Australia i Nowa Zelandia rozmieściły swe siły zbrojne na Borneo¹⁹.

OPERACJA „CLARET”

Operacja „Claret” była serią nalotów na Borneo, prowadzonych przez lotnictwo Wspólnoty Narodów od czerwca 1964 do początku 1966 roku. Nalotów tych dokonywały siły specjalne – British Special Air Service, Australian Special Air Service Regiment oraz New Zealand Special Air Service. W działaniach zbrojnych Wspólnoty Narodów przeciwko Indonezji uczestniczyła też piechota. We wczesnych fazach kontrolowano jedynie granicę oraz większe skupiska ludności przed

¹⁷ K. Comboy, *Kompassus. Inside...*, s. 161.

¹⁸ P. Edwards, *Crises and Commitments. The Politics and Diplomacy in Australia's Involvement in Southeast Asian Conflicts 1948–1965. The Official History of Australia's Involvement in Southeast Asian Conflicts 1948–1975*, vol. One, St. Leonards, Allen and Unwin, Sydney 1992, s. 319.

¹⁹ R. Gregorian, *CLARET Operations and Confrontation 1964–1966*, University of New Brunswick 1991, s. 165.

indonezyjskimi atakami. Jednak w czasie późniejszym podejmowano działania zaczepne, przekraczając granicę w misjach wywiadowczych oraz ścigając oddziały wojska indonezyjskiego. Organizowano też zasadzki²⁰. Działania wywiadowcze miały na celu wykrywanie wojsk indonezyjskich, zmierzających w kierunku Sarawaku i Sabahu. Początkowo penetracja ograniczona była do 2700 metrów pasa przygranicznego. Została potem rozszerzona do 5500 metrów, następnie zaś do 9100 metrów. Były to działania prowadzone w ramach tzw. obrony agresywnej. Ich uczestnicy zobowiązani byli do zachowania ścisłej tajemnicy²¹.

Ryc. 2. Pomnik w Ansip Ferry, Keningau (malezyjskie Borneo) poświęcony pamięci Królewskich Australijskich Inżynierów, którzy służyli w Sabah, budując w latach 1964–1966 drogę o długości 123,2 km między Keningau i Sapulut

Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/88/Keningau_Sabah_Ansip-Ferry-Memorial_by-Abegnido-Chow_01.jpg [dostęp: 31 października 2019].

²⁰ Ch. Pugsley, *From Emergency to Confrontation: The New Zealand Armed Forces in Malaya and Borneo 1949–1966*, Oxford University Press, South Melbourne, Victoria 2003, s. 255.

²¹ D. Horner, *SAS: Phantoms of War. A History of the Australian Special Air Service*, St. Leonards, Allen and Unwin, New South Wales 2002, s. 83–84.

Operacja „Claret” przyczyniła się do uzyskania przewagi przez wojska Wspólnoty Narodów. Wojska indonezyjskie ponosiły znaczne straty i były utrzymywane w defensywie po swojej stronie granicy. Opinia publiczna Wielkiej Brytanii oficjalnie dowiedziała się o „Claret” w roku 1974, natomiast Australia i Nowa Zelandia oficjalnie potwierdziły udział w tej operacji dopiero w roku 1996²².

ROZLUŻNIENIE NAPIĘĆ

W nocy 30 września 1965 roku w Dżakarcie miała miejsce nieudana próba zamachu stanu. Sześciu indonezyjskich oficerów zostało zabitych. W wyniku zamieszania prezydent Ahmed Sukarno przekazał generałowi Suharto dowodzenie armią. Suharto objął również bezpośrednie dowództwo nad stacjonującymi w Dżakarcie oddziałami wojska. Winą za nieudany zamach stanu obarczono Komunistyczną Partię Indonezji, rozpoczynając jednocześnie aresztowania wśród członków i sympatyków KPI. W miarę stopniowego opanowywania władzy w Indonezji przez generała Suharto, słabła intensywność indonezyjskich działań zbrojnych w północnym Borneo oraz na Półwyspie Malajskim²³. Konsolidacja władzy pozwoliła Suharto na obalenie prezydenta Sukarno w marcu 1967 roku.

Dnia 28 maja 1966 roku na konferencji w Bangkoku rządy Malezji i Indonezji ogłosiły, iż wzajemny konflikt został zakończony. 11 sierpnia podpisano traktat pokojowy, który ratyfikowano dwa dni później²⁴.

SKUTKI KONFLIKTU

Konfrontacja indonezyjsko-malezyjska trwała przez cztery lata. Po przejściu władzy przez generała Suharto zaangażowanie Indonezji w konflikt zmniejszyło się. Pomimo podejmowania przez obie strony konfliktu operacji powietrznych i morskich konfrontacja odbywała się przede wszystkim na lądzie. Ówczesny sekretarz stanu ds. obrony Wielkiej Brytanii, Denis Healey opisał zaangażowanie Wspólnoty Narodów w konfrontację jako „jedno z najbardziej wydajnych zastosowań wojska w historii świata”²⁵. Commonwealth rozmieścił 17 000 żołnie-

²² J. Coates, *An Atlas of Australia's Wars*, Oxford University Press, Melbourne 2006, s. 333.

²³ T. Pocock, *Fighting General ...*, s. 159-160.

²⁴ M. Carver, *Conventional Warfare in the Nuclear Age*, Princeton University Press, Princeton 1986.

²⁵ J. Pimlott, *British Military Operations 1945–1985*, London 1984, s. 99.

rzy na Borneo, dalszych 10 000 na Półwyspie Malajskim²⁶. Ogólna liczba strat brytyjskich to 114 zabitych i 181 rannych.

Największe straty ponieśli Gurkhowie nepalscy w służbie brytyjskiej: 43 zabitych i 83 rannych. Straty wśród Brytyjczyków to 19 zabitych i 44 rannych. Jeśli chodzi o Australijczyków to zginęło ich 16 (w tym 7 w akcji), a 9 zostało rannych. Zginęło też 7 Nowozelandczyków, a dalszych 7 zostało rannych lub kontuzjowanych²⁷. Podczas trwania konfrontacji zginęło 36 cywilów, 53 zostało rannych, a 4 schwytanych. Straty armii indonezyjskiej to 590 zabitych, 222 rannych i 771 schwytanych bądź aresztowanych²⁸.

Armia Wspólnoty Narodów za udział w zmaganiach podczas konfliktu o Borneo przyznała swym oddziałom szereg odznaczeń.

- Królewska Marynarka wojenna – 7 odznaczeń,
- Królewska Artyleria – 2 odznaczenia,
- Gwardia Szkocka – 1 odznaczenie,
- Royal Leicestershire Regiment – 2 odznaczenia,
- Staffordshire Regiment – 1 odznaczenie,
- Królewscy Fizylierzy z Northumberland – 2 odznaczenia,
- Strzelcy Górscy z Sutherlandu – 2 odznaczenia,
- Lekka Piechota z Durham – 2 odznaczenia,
- Zielone Berety – 2 odznaczenia,
- Oddziały Spadochronowe – 3 odznaczenia,
- Lotnicze Wojska Pomocnicze – 1 odznaczenie,
- Strzelcy Nepalscy (Gurkhowie) – 64 odznaczenia,
- Królewska Artyleria Nowozelandzka – 1 odznaczenie,
- Królewskie Oddziały Australijskie – 7 odznaczeń.

Łącznie po stronie Wspólnoty Narodów przyznano 97 odznaczeń.

Konfrontację indonezyjsko-malezyjską przypominają dzisiaj liczne pomniki, przede wszystkim w malezyjskiej części wyspy Borneo oraz w Singapurze. Po przejęciu władzy przez generała Suharto Indonezja zaprzestała prowadzenia „antyimperialistycznej” polityki zagranicznej, pozostając jednak aktywnym członkiem Ruchu Państw Niezaangażowanych.

---

²⁶ M. Carver, *Conventional Warfare...*, s. 272.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.